

О. Волохін, головний інженер,
Є. Літвінова, завідувач відділу,
Кіровоградська обласна універсальна
наукова бібліотека ім. Д. І. Чижевського

ЦЕНТРАЛЬНО-УКРАЇНСЬКИЙ КООПЕРАТИВНИЙ КАТАЛОГ – СКЛАДОВА КОРПОРАТИВНОЇ КАТАЛОГІЗАЦІЇ

КОРПОРАТИВНА каталогізація є невід'ємною складовою корпоративних бібліотечних мереж. Це – добровільне об'єднання бібліотек з метою сумісного одноразового наукового оброблення документів та подальшого відображення їх в електронному каталозі. В основу діяльності бібліотечної корпорації покладено спільні інтереси бібліотек різних типів і форм власності.

З метою прискорення процесів бібліографічного оброблення документів, уникнення дублювання процесів та отримання реальних переваг сумісного використання інформаційних ресурсів Кіровоградська ОУНБ ім. Д. І. Чижевського стала ініціатором створення Центрально-українського кооперативного каталогу (ЦУКК).

У 2000 р. бібліотека разом зі спеціалістами Вінницької ОУНБ ім. К. А. Тимірязєва та Чернівецької ОУНБ ім. М. Івасюка розпочала роботу з формування кооперативного каталогу. В січні 2004 р. до цього процесу приєдналися ще три обласні бібліотеки (Тернопільська, Хмельницька ОУНБ та Кіровоградська обласна бібліотека для юнацтва ім. О. Бойченка).

На сьогодні учасниками ЦУКК є 13 бібліотек. До вищезгаданих книгозбірень також долучилися Закарпатська, Чернігівська ОУНБ, бібліотеки централізованих бібліотечних систем Вінниччини, а також деяких університетів – Чернівецького національного, Кіровоградського національного технічного, Кіровоградського і Вінницького педагогічних.

До кооперативного банку даних увійшли бібліографічні описи статей із 104 найменувань українських журналів (див. на сайті ОУНБ ім. Д. І. Чижевського розділ «ЦУКК (ресурс для бібліотекарів)», підрозділ «Учасники»: <http://library.kg.ua/cuss/members2014.html>). Кожна бібліотека є відповідальною за аналітичний опис 8 часописів, причому при розподілі цих видань враховується профіль закладу. Оскільки щороку передплата періодики варіюється, то і список журналів, за які відповідає кожна бібліотека, змінюється.

Для надання методичної та практичної допомоги бібліотекам – учасницям ЦУКК на сайті ОУНБ ім. Д. І. Чижевського в розділі «ЦУКК (ресурс для бібліотекарів)», у підрозділі «Рекомендації», представлено «Рекомендації щодо аналітичного опису документів (ЦУКК)», в яких є низка конкретних вимог до електронного опису документів, зокрема, йдеться про особливості заповнення предметних рубрик і підрубрик. Також до підрозділу «Рекомендації» включено «Правила створення бібліографічної анотації» (витяги з

ГОСТу 7.9-95) щодо формування короткої анотації для кожної статті, до змісту, побудови і оформлення реферату й анотації.

Зазначимо, що в 2004-му, 2006-му та 2008 р. ОУНБ ім. Д. І. Чижевського провела практикуми на тему «Використання нових технологій у спільній діяльності бібліотек щодо створення кооперативних каталогів провідних бібліотек області». Бібліографи відділу інформаційно-бібліографічного обслуговування, крім письмових консультацій, постійно надають практичні поради бібліотекарям, які приїжджають за консультаціями (як на рівні області, так і країни загалом).

Створені описи (з 1 липня 2007 р. в Україні діє міждержавний стандарт ДСТУ 7.1:2006 «Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання») вносяться в бази даних бібліотек-учасниць. Для обміну відомостями використовується формат ISO-2709 UNIMARC. Кожний учасник ЦУКК представляє свою частину даних у кооперативному каталозі на сервері ОУНБ ім. Д. І. Чижевського, після чого має право на отримання (перекачування) даних, сформованих іншими учасниками ЦУКК, до власних електронних каталогів. Вхід до ЦУКК та перекачування даних можливі тільки для авторизованих учасників.

До речі, програмне забезпечення для проекту ЦУКК розробили ІТ-фахівці ОУНБ ім. Д. І. Чижевського. Воно надає авторизований доступ до центрального сховища описів статей, забезпечує належне зберігання, пошук та автоматичне сповіщення електронною поштою учасників проекту про надходження кожного опису журналу до центрального сховища ЦУКК. Для цієї роботи потрібен звичайний браузер та доступ до Інтернету.

В 2000–2014 рр. список учасників ЦУКК постійно поповнювався, але були й випадки виходу з кооперації. Так, у 2008 р. бібліотека Маріупольського гуманітарного університету вийшла з кола учасників, мотивуючи це специфікою опису періодичних видань у вишівських бібліотеках. Інші бібліотеки-учасниці за досить великий період часу виробили єдиний підхід до предметизації. Завдяки цьому було уніфіковано предметні рубрики і взагалі електронний опис періодичних видань. Супровід аналітичного опису журналів анотаціями дає змогу користувачеві оцінити статтю. Позитивним є й те, що, обмінюючись записами, бібліотекарі вчаться один в одного визначення предметних рубрик, ключових слів тощо. Така співпраця сприяє виробленню спільних поглядів на ті чи інші позиції.

Що стосується заповнення полів та підполів аналітичного опису системи ІРБІС, то нові версії дають змогу більш широко та повно представляти статті, потрібно тільки вивчати технічні можливості.

Звичайно, як і в будь-якій роботі, мають місце певні недоліки. Трапляються випадки суто технічних помилок при заповненні полів. Як приклад: у підполі «Видання, в якому опублікована стаття» не треба ставити пробіл перед назвою журналу, оскільки це є помилкою, внаслідок якої статтю буде розміщено зовсім в іншому місці. На це часто просто не звертають уваги. В даному разі це звичайна неухважність, але вона призводить до засмічування словників. Буває й так, що замість наведення повного імені автора статтю описують під ініціалом, тобто свідомо полегшують описання статті, але це є порушенням бібліотечних стандартів аналітичного опису.

Подекуди бібліотеки-учасниці не редагують свої матеріали, і тому їх аналітичні описи журналів містять граматичні помилки.

Викликає особливе занепокоєння і те, що деякі бібліотеки дозволяють собі затримку з описом журналів, тому адміністрації ЦУКК доводиться звертатися до цих закладів з нагадуванням про заборгованість і конкретним переліком відсутніх видань.

Останнім часом у певних бібліотек-учасниць виникає проблема з передплатою періодики, що унеможливило своєчасний опис раніше заявлених

журналів. А це тягне за собою постійний перерозподіл часописів між бібліотеками та додаткові затрати часу.

За 14 років існування кооперативного каталогу в ньому накопичено декілька десятків тисяч бібліографічних описів журнальних статей. Сьогодні можна стверджувати, що ЦУКК – це один із найпотужніших в Україні ресурсів української національної бібліографії журнальних статей в електронній формі.

На жаль, наші пропозиції провідним бібліотекам України приєднатися до цього ресурсу з метою розширення проекту до масштабів загальнонаціонального так і не було почуто. Сподіваємося, що місцеві інтереси в майбутньому буде відкинуто і бібліотеки України зможуть, подолавши технологічні розбіжності, об'єднатися у великому загальнонаціональному проекті на користь української бібліографії.

Для подальшого розвитку ЦУКК пропонується:

- залучати нові бібліотеки-учасниці, що використовують ІРБІС або будь-яке інше програмне забезпечення, здатне імпортувати та експортувати бібліографічні записи у форматі UNIMARC ISO-2709;
- розширювати репертуар періодичних видань;
- здійснювати роботу щодо вдосконалення якості оброблення джерел інформації та підвищення оперативності опису цих документів.

Н. Жаборовська,
*бібліограф II категорії Районного інформаційного центру
«Бібліотека ім. М. Костомарова»
Централізованої бібліотечної системи
Шевченківського району м. Києва*

БЛОГ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ ШЛЯХ ДО НАДАННЯ ЕЛЕКТРОННО-БІБЛІОТЕЧНИХ ПОСЛУГ У ПУБЛІЧНИХ БІБЛІОТЕКАХ УКРАЇНИ

ПОШИРЕННЯ в Україні інформаційних технологій зумовило перегляд публічними бібліотеками своїх пріоритетів і соціальних функцій. Нові інформаційні продукти та послуги, що поступово впроваджуються в практичну діяльність цих закладів, покликані задовольняти мінливі інформаційні потреби користувачів. Це, у свою чергу, впливає як на форми роботи бібліотек, так і на якість обслуговування їх користувачів.

Прагнення бібліотек активно використовувати переваги Інтернету стало логічним кроком у формуванні бібліотечної блогосфери. В українському інформаційному просторі блоги набули великої попу-

лярності, адже вони відкрили нові можливості для фахівців бібліотек, стали важливим атрибутом життя цих закладів і повноправним джерелом бібліотечного контенту. Саме блог є ефективним інструментом для просування в Мережі бібліотечних послуг, ресурсів та програм, завоювання інтернет-аудиторії, що складається з користувачів нового покоління, для яких одержання інформації та спілкування у віртуальному просторі стало невід'ємною частиною соціального життя.

Принципи концепції «Бібліотека 2.0» та особливості її застосування в бібліотеках розглядаються в працях українських дослідників Д. Соловяненка [11–13], Т. Ярошенко [17] та Л. Трачук [15]. І. Ар-